

**REPUBLIKA HRVATSKA
PRAVOBRANITELJICA ZA DJECU**

DPR-602-01/19-0011

Zagreb, 9. rujna 2019.

**Ministarstvo znanosti i obrazovanja
prof. dr. sc. Blaženka Divjak, ministrica
Donje Svetice 38, 10000 Zagreb**

Predmet: Zaštita prava i interesa djece u odgojno-obrazovnim ustanovama
- preporuke, prijedlozi i stajališta, dostavljaju se

Poštovana gospodo ministrice,

Povodom početka školske godine 2019./2020., a temeljem čl. 11. Zakona o pravobraniteljstvu za djecu (NN 73/17), dostavljamo Vam objedinjene preporuke, prijedloge i stajališta pravobraniteljice za djecu u odnosu na zaštitu prava i interesa djece u odgojno-obrazovnim ustanovama.

Budući da je veliki broj naših preporuka, prijedloga i stajališta koje smo upućivali prethodnih godina Ministarstvu znanosti i obrazovanja te Hrvatskome saboru uz Godišnje izvješće o radu i dalje aktualan, smatramo korisnim ponoviti ih i ove školske godine.

Ljubazno molimo da naše preporuke, prijedloge i stajališta s pažnjom razmotrite te u okviru svog djelokruga poduzmete sve mjere za njihovo ostvarivanje s ciljem pravovremene i sveobuhvatne zaštite dječjih prava i interesa u odgojno-obrazovnim ustanovama.

Ujedno Vam preporučujemo da naše preporuke, prijedloge i stajališta proslijedite svim odgojno-obrazovnim ustanovama kako bi se upoznale s njima i primijenile ih u svojem radu.

1. PRAVO DJETETA NA SUDJELOVANJE I NA INFORMACIJU

Učenik mora pravovremeno biti upoznat sa svojim pravima, obvezama i odgovornostima, s mogućnostima i načinima dobivanja pomoći u određenim situacijama, načinima postupanja u slučaju nasilja, s kriterijima ocjenjivanja i ocjenom te svim kadrovskim i organizacijskim i drugim promjenama u području odgoja i obrazovanja koje se na njega odnose. Stoga preporučujemo:

- aktivno djelovati na promociji i povećanju sudjelovanja djece u procesima donošenja odluka od interesa za njihov odgoj i obrazovanje u skladu s ciljem i mjerama propisanim u poglavlju *Sustav obrazovanja Nacionalne strategije za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine*;
- uvažavati učenike kao partnere u kreiranju i realizaciji plana i programa škole te u osmišljavanju slobodnih i preventivnih aktivnosti, ovisno o njihovoj dobi i zrelosti, osnažiti ulogu vijeća učenika u školama te jasnije definirati njihove zadaće i način biranja učenika u vijeće;

- da škole na početku i tijekom školske godine upoznaju učenike i roditelje s kriterijima ocjenjivanja i odredbama *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* te zakonskom procedurom u slučaju nezadovoljstva učenika ocjenom ili pedagoškom mjerom;
- omogućiti izuzeće iz povjerenstva učitelja, odnosno nastavnika koji je učenika ocjenjivao tijekom godine i zaključio mu ocjenu kojom nije zadovoljan, kad to zatraži učenik ili roditelj, kao i izuzeće iz postupka polaganja popravnog ispita, ako to zatraži učenik ili roditelj;
- da škole upoznaju roditelje i učenike s pravilima sigurne uporabe suvremenih tehnologija i informiraju djecu o posljedicama neprimjerene komunikacije na društvenim mrežama te o načinima postupanja školskih ustanova u slučaju nasilja putem interneta, kao i svakog drugog oblika nasilja, u skladu s Protokolom o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima;
- sve dionike odgojno-obrazovnog sustava, a osobito učenike i njihove roditelje na primjeren i razumljiv način sustavno informirati i upoznavati sa svim novinama i promjenama koje donosi „Škola za život“, posebice početak provedbe kurikularne reforme u svim školama;
- osigurati da za sve objave fotografija učenika na web stranici škole i društvenim mrežama kojima se škola koristi za komuniciranje s javnošću postoji prethodna suglasnost roditelja te (prema preporuci Agencije za zaštitu osobnih podataka - AZOP) da objave na društvenim mrežama budu prvenstveno usmjerene na aktivnosti škole, a ne na učenike kao pojedince i obradu njihovih osobnih podataka; odgovarajućim tehničkim mjerama zaštititi fotografije učenika kako ne bi bile dostupne za preuzimanje osobama koje posjećuju web stranice škole.

2. DJECA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

- Naglašavamo nužnost pronalaženja rješenja za sustavno (su)financiranje pomoćnika u nastavi/stručnih komunikacijskih posrednika za djecu s TUR.
- Usporedno s tim, potrebna su dodatna ulaganja u razvijanje modela edukacije pomoćnika u nastavi/komunikacijskog posrednika i njihove supervizije tijekom procesa uključivanja.
- Zbog učestalog nepoštovanja individualiziranog pristupa te zamijećene nedovoljne razine senzibiliziranosti i educiranosti o potrebama učenika s TUR, naglašavamo potrebu uvođenja novih mehanizama za praćenje provedbe različitih vrsta primjerenih programa odgoja i obrazovanja u osnovnim te, posebice, srednjim školama.
- Zbog poteškoća u kreiranju i provedbi primjerenih oblika školovanja koji nisu često zastupljeni u praksi (npr. obrazovanje na daljinu, provedba primjerenog programa obrazovanja kod učenika sa školskom fobijom i sl.), preporučujemo izradu jednostavnih uputa za škole, poput vodiča ili protokola postupanja, za provedbu različitih vrsta primjerenih programa odgoja i obrazovanja.
- Uzimajući u obzir promjenjive potrebe učenika s TUR, apeliramo na veću fleksibilnost nadležnih institucija u donošenju odluka o nastavku školovanja učenika s teškoćama u razvoju pri rješavanju situacija koje su iznimka od pravila i opravdane su s obzirom na etiologiju djetetovih teškoća.

3. DJECA PRIPADNICI NACIONALNIH MANJINA

Radi izgrađivanja odnosa tolerancije i poštovanja prava pripadnika manjinskih zajednica, ističemo potrebu provedbe programa usmjerenih učenju djece toleranciji, nediskriminaciji i prihvaćanju različitosti. O tome je nužno educirati odgojno-obrazovne radnike, kao i druge

osobe koje sudjeluju ili pomažu u odgojno-obrazovnom procesu, te osigurati stručno usavršavanje i dodatnu stručnu podršku u radu na razvijanju tolerantnih odnosa između djece većinske nacionalnosti i pripadnika nacionalnih manjina. O pravima djece i zaštiti od diskriminacije nužno je informirati i roditelje.

Iako Hrvatska poduzima određene mjere za povećanje obuhvata romske djece u sustavu odgoja i obrazovanja, mišljenja smo da te mjere nisu dostatne. Zamjetan je trend povećanja broja romske djece upisane u osnovnoškolsko obrazovanje, ali i trend povećanja broja razreda u kojima su polaznici isključivo djeca romske nacionalne manjine. Svakako treba izbjeći da se, zbog nepoznavanja hrvatskog jezika, djecu pripadnika romske nacionalne manjine izdvaja u zasebne razrede. Tome će pomoći pravovremeno organiziranje i dosljedno provođenje dvogodišnjih predškolskih programa, uz pojačan rad u produženom boravku i slobodnim aktivnostima, dostupnost romskih pomagača te intenzivnu suradnju s roditeljima i lokalnom zajednicom.

- Preporučujemo uključiti svu djecu pripadnika romske nacionalne manjine u programe predškole i u programe učenja hrvatskog jezika, osigurati im pripremu za polazak u školu, prijevoz do odgojno-obrazovnih ustanova koje su udaljenije od romskih naselja te odgovarajuće prostorne i kadrovske kapacitete u odgojno-obrazovnim ustanovama.
- Preporučujemo osiguravanje sredstava i za podmirenje troškova koji su usko povezani s odgojem i obrazovanjem (udžbenici, pribor, izvannastavne aktivnosti i sl.) imajući na umu da je dobrobit djece pripadnika romske nacionalne manjine dodatno ugrožena nepovoljnom socijalno-ekonomskom situacijom, siromaštvom i visokom stopom nezaposlenosti.

4. NASILJE U ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA I DJECA S PROBLEMIMA U PONAŠANJU

U cilju zaštite djece od svakog oblika nasilja preporučujemo:

- izgrađivati atmosferu obostranog uvažavanja i poštovanja između djece i učitelja, autoritet učitelja graditi temeljem pozitivnog odnosa, djeci omogućiti sigurno iskazivanje mišljenja o svim stvarima koje se na njih odnose bez straha od posljedica;
- kreirati atmosferu nulte tolerancije na bilo koji oblik nasilja te proaktivno djelovati prilikom svake pojave nasilnog ponašanja poduzimanjem predviđenih mjera te pružanjem pomoći i podrške svakom djetetu;
- upoznati roditelje i djecu s *Pravilnikom o načinu postupanja odgojno-obrazovnih radnika školskih ustanova u poduzimanju mjera zaštite prava učenika te prijave svakog kršenja tih prava nadležnim tijelima, Protokolom o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima, Kućnim redom škole* te s aktivnostima koje je odgojno-obrazovna ustanova dužna poduzeti;
- u okviru **Akcijskog plana za prevenciju nasilja u školi**, koji je u izradi:
 - ustrojiti bazu podataka o svim preventivnim programima koji se provode u svim školama te predvidjeti i osigurati primjenu isključivo znanstveno utemeljenih programa s dokazanom učinkovitošću;
 - unaprijediti učinkovite preventivne strategije koje se oslanjaju na potrebe škole te unaprijediti programe selektivne i indicirane prevencije;
 - preporučamo da planirane jednokratne preventivne aktivnosti vanjskih suradnika u školama, posebice one udruga, procijene i odobre stručnjaci u MZO-a i AZOO-a;
 - intenzivnije provođenje preventivnih aktivnosti usmjerenih na razvoj socijalnih vještina djece, posebice komunikacijskih i onih za rješavanje sukoba;

- kontinuirano upoznavati roditelje – putem radionica, predavanja te raznih publikacija – s problematikom nasilja i nenasilnog rješavanja sukoba te provoditi edukacije o razvojnim potrebama djece i uočenim teškoćama;
- unaprijediti inicijalno i cjeloživotno obrazovanje učitelja i nastavnika znanstvenim sadržajima koji unaprijeđuju kompetencije za prevenciju nasilja i rad s djecom s problemima u ponašanju (nenasilno rješavanje sukoba, medijacija, uspješno vođenje razredne skupine, nenasilno discipliniranje i slično); intenzivirati dodatne edukacije, uz osnaživanje djelatnika za prepoznavanje i identificiranje rizika u djetetovom životu te primjenu metoda ranog otkrivanja i ranog djelovanja;
- omogućiti i poticati sudjelovanje djece u kreiranje preventivne strategije škole te provođenje pojedinih preventivnih aktivnosti;
- kontinuirano unaprijeđivati međuinstitucionalnu i međuresornu suradnju škole, centra za socijalnu skrb, policije i drugih nadležnih tijela u pristupu ovom problemu te organizirati redovite zajedničke sastanke s ciljem integracije pojedinačnih opažanja, jasnije percepcije djetetovih problema, preuzimanja odgovornosti i zajedničkog planiranja intervencija;
- intenzivnije povezivati institucije odgoja i obrazovanja u razmijeni informacija o svakom djetetu prilikom prelaska iz dječjeg vrtića u školu, iz jedne škole u drugu te iz osnovne u srednju školu;
- načiniti individualnu procjenu svake situacije i djeteta te, osim podrške za dijete koje trpi nasilje i represivnih pedagoških mjera za počinitelja, primijeniti restitutivne i psihosocijalne intervencije kroz individualni plan postupanja koji se treba izraditi u suradnji s djetetom i njegovim roditeljima te po potrebi i drugim uključenim institucijama;
- zaposliti dovoljan broj različitih stručnjaka u stručnu službu škole, posebice socijalnih pedagoga, a obavezno u školama koje imaju posebne razredne odjele za djecu s PUP; socijalni pedagozi bi, zbog specifičnih potreba ove skupine djece, bili nositelji mjera i aktivnosti u prevenciji i drugim intervencijama usmjerenim djeci u riziku i djeci s problemima u ponašanju;
- osigurati bolju povezanost i suradnju odgojno-obrazovnih institucija i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u definiranju potreba djece i roditelja te provođenju preventivnih programa;
- što prije donijeti *Pravilnik o načinu i obliku provođenja odgojno-obrazovne podrške i stručnog tretmana za učenike u riziku za razvoj problema u ponašanju i s problemima u ponašanju*, a na što obvezuje članak 65a. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (ZOOSŠ);
- u slučaju nasilja nad djecom i drugih oblika neprimjerenog ponašanja od strane odraslih osoba u odgojno-obrazovnim ustanovama, upozoravamo da ravnatelji moraju poduzeti sve zakonske i stručne mjere za trenutačno sprječavanje daljnjeg kršenja prava djece i sankcioniranje počinitelja nasilja te slučaj prijaviti nadležnim institucijama, bilo da su počinitelji djelatnici ustanove ili druge osobe.

5. DAROVITI UČENICI

Nužno je donijeti podzakonski propis kojim bi se uredila prava darovite djece te predvidjeti financijska sredstva za njegovu praktičnu primjenu, što je obveza iz članka 63. ZOOSŠ prema kojoj ministar nadležan za obrazovanje propisuje program za darovite učenike te način uočavanja, školovanja, praćenja i poticanja darovitih učenika.

Preporučujemo:

- MZO-u da pristupi sustavnom rješavanju obrazovanja darovitih učenika;
- školama da vode računa o najboljem interesu djece, osobito o opterećenosti darovitih učenika, koji su često uključeni u više slobodnih aktivnosti i sudjeluju na natjecanjima iz nekoliko nastavnih predmeta;
- ujednačiti kriterije odabira učenika za pristup višoj razini natjecanja (županijskoj i državnoj) pod ingerencijom Agencije za odgoj i obrazovanje (AZOO). Smatramo da različiti i neujednačeni kriteriji za pristup višim razinama natjecanja neopravdano dovode djecu u nejednak i neravnopravan položaj te su protivni načelu najboljeg interesa djeteta.

6. PODRŠKA NOVOPRIDOŠLIM UČENICIMA I DJECI MIGRANTIMA

- Mijenjanje razredne sredine stres je za samog učenika i roditelje te zahtijeva dodatni angažman razrednika i stručnih suradnika u izradi individualnog plana rada s djetetom.
- Radi sveobuhvatne i pravovremene zaštite prava i interesa „novih“ učenika preporučujemo žurno i koordinirano djelovanje svih dionika koji jesu i koji bi trebali biti uključeni u rješavanje njihovog statusa. Ne smije se dogoditi da zbog dugotrajne administrativne procedure djeca ne mogu ostvariti svoje pravo na obrazovanje. Svim „novim“ učenicima u razredu nužno je pružiti odgovarajuću potporu u procesu inkluzije.
- Preporučujemo školama u koje se djeca upisuju da radi pravovremene zaštite najboljih interesa djeteta i pružanja odgovarajuće potpore zatraže sve potrebne informacije o djetetu od škole iz koje dijete dolazi.
- S obzirom na trendove migracija i porast broja djece, također „novih“ učenika, koja su na različite načine zahvaćena procesom migracije, ujedno preporučujemo da MZO u suradnji s AZOO-om osigura pomoć i intenzivira dodatne edukacije učiteljima o interkulturalnom učenju i poučavanju te inkluzivnom konceptu obrazovanja.
- Preporučujemo da MZO u suradnji s MVEP-om pruži podršku djeci hrvatskih diplomata koji zbog posla svojih roditelja jedan dio svog školovanja provedu u inozemstvu te da se na vrijeme obave sve predradnje potrebne za njihov upis kako bi se otklonile prepreke u nastavku školovanja i kako se ne bi doveli u neravnopravan položaj u odnosu na djecu koja su se cijelo vrijeme školovala u RH.
- S obzirom na predstojeće predsjedanje RH Europskom unijom preporučujemo MZO-u da u suradnji s MVEP-om na vrijeme osigura mjesta u odgojno-obrazovnim ustanovama te obavi administrativnu proceduru za djecu stranih diplomata koji će boraviti u RH za vrijeme predsjedanja.
- Preporučujemo MZO-u da pruži svu potrebnu podršku djelatnicima odgojno-obrazovnih ustanova unutar kojih se školuju djeca „izbjeglice“ u vidu osiguravanja prevoditelja te stručnih usavršavanja i osnaživanja kako bi mogli pripremiti učenike, roditelje i ostale dionike za integraciju djece izbjeglica.

7. UČENICI STRUKOVNIH ŠKOLA

- Na početku školske godine preporučujemo informirati roditelje i učenike o pravima učenika za vrijeme praktične nastave i vježbi te o mogućnostima zaštite učenika.
- Preporučujemo školama da pomognu učenicima pri odabiru poslodavaca kod kojih će pohađati praktičnu nastavu, da prate rad učenika kod poslodavaca te da pravovremeno zaštite prava učenika.

- Predlažemo uspostaviti sustav kontrole ugovora koje škole sklapaju s poslodavcima na temelju kojih šalju učenike na praksu (npr. ugovora između škola i hotela kojima se ugovara praksa učenika tijekom ljetnih mjeseci) te sustav nadzora smještaja djece izvan vremena obavljanja prakse.

8. OSIGURAVANJE PRODUŽENOG BORAVKA UČENICIMA

OD 1. DO 4. RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE

Preporučujemo da MZO, zajedničkim zalaganjem s jedinicama lokalne i područne samouprave osigura dostupnost cjelodnevne nastave i produženog boravka učenicima od 1. do 4. razreda osnovne škole u svim školama u kojima postoji potreba i interes za takvim oblikom nastave i boravka.

9. OBRAZOVANJE O DJEČJIM PRAVIMA TE OBILJEŽAVANJE DANA KONVENCIJE O PRAVIMA DJETETA

Preporučujemo da odgojno-obrazovni radnici unutar kurikulumu osmisle načine i aktivnosti kroz koje će djecu informirati i poučavati o dječjim/ljudskim pravima i odgovornostima te obilježiti 20. studenoga *Dan Konvencije o pravima djeteta*, posebice ove godine kada se obilježava 30. godišnjica Konvencije.

- Preporučujemo da Ministarstvo i školske ustanove na svojim internetskim stranicama objave poveznicu na stranicu Pravobranitelja za djecu www.dijete.hr, gdje se djeca mogu upoznati s dječjim pravima i *Konvencijom o pravima djeteta*, radom i ovlastima pravobraniteljice za djecu te Mrežom mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu, a odrasli koji se brinu o djeci sa svim aktivnostima, stajalištima i preporukama pravobraniteljice.
- Pozivamo odgojno-obrazovne ustanove da u sklopu redovnog godišnjeg planiranja aktivnosti prema *Pravilniku o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole (NN 87/14 i 81/15)*, uključe i posjet ***Maloj kući dječjih prava*** Ureda pravobraniteljice za djecu u Zagrebu, odnosno posjet jednom od njezinih regionalnih ureda u Osijeku, Splitu i Rijeci.
- Pozivamo na jačanje obrazovanja o ljudskim/dječjim pravima u osnovnim i srednjim školama te veću zastupljenost tih sadržaja u okviru redovnih programa, posebice na fakultetima koji obrazuju buduće djelatnike odgojno-obrazovnih ustanova.

10. UKLANJANJE DISKRIMINIRAJUĆIH SADRŽAJA IZ UDŽBENIKA

Udžbenici i drugi obrazovni materijali svojim sadržajem ne smiju biti protivni Ustavu. Stoga preporučujemo da se:

- provede nadzor nad sadržajima udžbenika te poduzmu potrebne mjere kako bi se otklonili oni sadržaji za koje se utvrdi da su protivni načelima demokratskog poretka, a odnose se na zaštitu ljudskih i manjinskih prava, temeljnih sloboda i prava čovjeka i građanina te ravnopravnost spolova;
- članove Stručnog povjerenstva za procjenu udžbenika i drugih obrazovnih materijala upozna sa *Zakonom o suzbijanju diskriminacije* i *Zakonom o ravnopravnosti spolova*.

11. VJERSKI SADRŽAJI U ORGANIZACIJI I U PROSTORIMA ŠKOLE

Preporučujemo MZO-u:

- da poduzme mjere kako se vjerske aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama ne bi prakticirale izvan odobrenoga programa vjeronauka, odnosno vjerskog odgoja te da se poštuju propisi, uključujući i *Zakon o suzbijanju diskriminacije* (NN 85/08, 112/12);
- uvođenje alternativnih izbornih nastavnih sadržaja za djecu koja ne pohađaju izborni vjeronauk u školi, kako bi se za sve učenike ujednačila ponuda nastavnih predmeta, kako u kvantitativnom tako i u kvalitativnom smislu.

12. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA DJECE U OKVIRU ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA

Pozivamo MZO na pružanje podrške nastavnicima i njihovo bolje informiranje o načinu na koji mogu pomoći djetetu nakon hospitalizacije kako bi mu olakšali povratak u razrednu zajednicu.

Preporučujemo:

- veći angažman MZO-a u cilju osiguravanja škole u bolnici za svu djecu osnovnoškolske i srednjoškolske dobi koja su na bolničkom liječenju;
- suradnju škole s timovima školske medicine u cilju obuke djelatnika i pružanja prve pomoći djetetu u slučaju dijabetičke kome, što uključuje i primjenu glukagona;
- upozoriti učitelje da fizički rasterete učeničke torbe i pažljivije planiraju korištenje udžbenika i drugih obrazovnih materijala kako učenici ne bi bili opterećeni nošenjem svih udžbenika i pratećih obrazovnih materijala (priručnika, radnih bilježnica, bilježnica, atlasa, rječnika i dr.) svaki sat, za svaki nastavni predmet koji imaju na rasporedu;
- osigurati prostore/ormariće za svako dijete kako bi dio osobnih stvari potrebnih za školu mogli sa sigurnošću ostaviti u ormarićima te i na taj način olakšati učeničke torbe.

13. KVALITETNA PREHRANA DJECE

Apeliramo na MZO da upozori škole i osnivače kako je neprihvatljivo postavljati automate sa slatkišima, grickalicama i slatkim pićima u prostore škola.

Preporučujemo:

- da škole zajedno s osnivačima razmotre mogućnosti i načine osiguravanja toplog obroka u svim školama za svu djecu, s obzirom na sve veće zahtjeve roditelja i potrebe djece. U onim školama u kojima ne postoji školska kuhinja nužno je utvrditi potrebe djece i roditelja te topli obrok osigurati putem dostave;
- da škole poštuju normative i smjernice za prehranu učenika određene od strane Ministarstva zdravstva, a s ciljem unaprjeđenja i poboljšanja načina prehrane u školama te razvoja pravilnih prehrambenih navika kod djece i mladih;
- osigurati unos zdravih namirnica djeci unutar školske prehrane, što je osobito važno u dobi odrastanja;
- osigurati djeci iz socijalno ugroženih obitelji, koje nisu u mogućnosti podmiriti trošak školske prehrane, besplatnu prehranu tijekom boravka u školi, pri čemu je važna izravna suradnja škola s centrima za socijalnu skrb. Pozivamo škole da se u komunikaciji s roditeljima i osiguravanju besplatne prehrane ophode obzirno, kako bi se izbjegla stigmatizacija djece i kako bi se zaštitilo dostojanstvo – i djeteta, i njegove obitelji.

14. DODATNI SADRŽAJI I AKTIVNOSTI U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU

Preporučujemo da školske ustanove prije planiranja dodatnih sadržaja i aktivnosti ispituju mogućnosti roditelja i interes djece; da pri odabiru aktivnosti ispituju mogućnosti njihova

besplatnog osiguravanja za sve učenike; u slučaju nemogućnosti osiguravanja besplatnih sadržaja i aktivnosti, da odaberu one koje su cijenom pristupačne i poduzmu radnje radi pomoći učenicima slabijih materijalnih mogućnosti.

15. OSIGURAVANJE MOBILNOG TIMA STRUČNIH SURADNIKA ZA VIŠE ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA

U nemogućnosti osiguravanja kompletnog tima stručnih suradnika u svakoj odgojno-obrazovnoj ustanovi, preporučamo osiguravanje zajedničkog mobilnog tima stručnih suradnika za više ustanova na određenom području kako djeca ne bi ostala bez potrebne usluge i kako bi se pravovremeno zaštitila njihova prava i dobrobit.

16. SURADNJA ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA S RODITELJIMA, OSOBAMA KOJIMA SU DJECA POVJERENA I DRUGIM TIJELIMA I USTANOVAMA RADI ZAŠTITE NAJBOLJEG INTERESA DJETETA

Preporučujemo da odgojno-obrazovni radnici, prije svega razrednici, na početku školske godine daju roditeljima, odnosno osobama kojima su djeca povjerena, sve potrebne informacije o njihovim pravima, obvezama i odgovornostima u odgojno-obrazovnom procesu, o pravima i obvezama učenika, o proceduri i svim mogućnostima zaštite prava učenika te o načinima komunikacije sa školom. Ujedno naglašavamo potrebu pravovremenog informiranja roditelja, odnosno osoba kojima su djeca povjerena, o svim kadrovskim i organizacijskim promjenama u školi.

Kod iznimno teških slučajeva koji zahtijevaju zaštitu prava i interesa djeteta ističemo potrebu uspostave koordinirane suradnje škole sa svim institucijama zaduženima za zaštitu prava djece te uvođenja prakse sastanaka „studija slučaja“, budući da administrativna procedura ponekad produljuje rješavanje problema te se time dodatno produbljuju teškoće djeteta i krše njegova prava.

17. ZAŠTITA DJECE U ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA U SITUACIJI UGROŽAVAJUĆEG PONAŠANJA RODITELJA ILI OSOBA KOJIMA SU DJECA POVJERENA

- U situacijama u kojima je ponašanje roditelja ugrožavajuće za dijete (konflikt između roditelja u ostvarivanju roditeljske skrbi, nasilje, alkoholizam, utjecaj opijata...) preporučujemo školama i vrtićima da obvezno žurno obavijeste centar za socijalnu skrb i, prema potrebi, policiju.
- Preporučujemo školama donošenje Protokola o postupanju u kriznim situacijama s jasno definiranim ulogama i obvezama djelatnika škole u navedenim situacijama. Izradi Protokola treba pristupiti temeljito i uz pomoć predstavnika učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja, ali i učenika i roditelja, kako bi procedure bile jasne, pa samim time i lako provedive svim nositeljima, koji su u konačnici i odgovorni za zaštitu učenika. Tako izrađene procedure trebaju biti dostupne učenicima, roditeljima i stručnoj javnosti. Posebnom stresu izloženi su učenici koji mijenjaju razrednu sredinu zbog konfliktnog prekida zajednice života roditelja, a u situaciji kad još nije donesena odluka suda s kojim roditeljem će dijete stanovati.
- U situaciji provođenja ovrhe u školi radi predaje djeteta ili radi ostvarivanja osobnih odnosa s roditeljem ili drugim osobama, kada se ona s ciljem zaštite dobrobiti i prava

djeteta mora provesti u školi, preporučujemo prethodnu pripremu i zajedničko koordinirano djelovanje svih sudionika u ovrši, sukladno *Pravilniku o načinu postupanja i suradnje suca, stručnog radnika centra za socijalnu skrb i policijskog službenika za mladež prilikom prisilnog oduzimanja i predaje djeteta*. Djelatnici odgojno-obrazovnih ustanova, kao i svi ostali, dužni su poštovati odluke suda te u protivnom mogu biti kažnjeni novčanom ili zatvorskom kaznom. Školama preporučujemo intenzivnu suradnju s centrom za socijalnu skrb koji pruža savjetodavnu potporu u provedbi postupka ovrhe i poduzima nužne mjere pomoći i podrške djetetu i drugim osobama koje sudjeluju u provedbi ovrhe radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta.

18. ZAŠTITA PRAVA UČENIKA OD NEPROFESIONALNOG, NEETIČNOG I KAŽNJIVOG POSTUPANJA DJELATNIKA

- U postupcima odgojno-obrazovnih radnika koji, svojim opetovanim konfliktnim ponašanjem i neodgovarajućim radom te neispunjavanjem obveza koje je u postupku stručno-pedagoškog nadzora naložio AZOO, izravno rade na štetu djece preporučujemo odgovarajuće praćenje, evidentiranje i dokumentiranje njihovog rada i ponašanja u cilju prikupljanja materijalnih dokaza o lošem i štetnom postupanju prema djeci.
- Preporučujemo pojačati stručno-pedagoške nadzore te u postupcima nadzora razgovor s djecom kako bi ona mogla izraziti svoje mišljenje, budući da rezultati nadzora mogu utjecati na daljnja prava i obveze učenika, a nerijetko i na njegovo daljnje redovno obrazovanje. Jedna od preporuka Odbora za prava djeteta UN-a je mogućnost sudjelovanja djeteta u sudskim i upravnim postupcima koji se odnose na njega, a među kojima su i postupci inspekcijskog nadzora.
- U slučaju svake sumnje na seksualno nasilje i/ili seksualno uznemiravanje učenika od strane radnika škole, potrebno je voditi računa o najboljem interesu djeteta i udaljiti radnika iz nastave i iz blizine djece i prije nego optužni akt stupi na snagu, pozivajući se na radno pravne povrede i povrede etičkog kodeksa. Time bi se izbjegla situacija da djelatnik osumnjičen za kazneno djelo na štetu djeteta nesmetano nastavi raditi s djecom i po nekoliko mjeseci dok optužni akt ne postane pravomoćan.
- Pozivamo da MZO upozori odgojno-obrazovne ustanove da, prije zapošljavanja ili druge vrste angažiranja osoba u radu ili kontaktima s djecom, pribave od Ministarstva pravosuđa posebno uvjerenje o podacima iz kaznene evidencije iz kojeg je vidljivo je li određena osoba pravomoćno osuđivana za kaznena djela koja su zapreka za rad u odgojno-obrazovnoj ustanovi. Također ih pozivamo da periodično provjeravaju podatke o zaposlenicima i ostalim angažiranim osobama o uvjetima za rad s djecom.

19. MEĐUSOBNI ODNOSI RADNIKA ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA I NJIHOV UTJECAJ NA DJECU

U slučaju sukoba među radnicima koji se negativno odražavaju na kvalitetu i odvijanje odgojno-obrazovnog procesa te narušava autoritet učitelja u odnosima s učenicima pozivamo na aktivno uključivanje ravnatelja u rješavanje sukoba te prioritarnu zaštitu učenika od sukoba odraslih osoba.

20. ZAŠTITA PRAVA DJECE OD POTENCIJALNO ŠTETNIH SADRŽAJA TE OD NEETIČNOG I KAŽNJIVOG POSTUPANJA TREĆIH OSOBA S KOJIMA ODGOJNO-OBRAZOVNA USTANOVA OSTVARUJE SURADNJU

Apeliramo na poseban oprez kod angažiranja vanjskih suradnika pojedinaca, udruga i tvrtki unutar sustava odgoja i obrazovanja.

Preporučujemo da:

- čelnici škola zatraže posebno uvjerenje o podacima iz kaznene evidencije za sve vanjske suradnike koje angažiraju kroz proces odgoja i obrazovanja koje dolaze u doticaj s djecom;
- se propisom odrede pravila i uvjeti za sudjelovanje udruga u odgojno-obrazovnom procesu, kako bi se osiguralo da je program koji se provodi zaista u interesu djece;
- se iznajmljivanje prostora škole za izvanškolske aktivnosti uvjetuje provjerom prethodne osuđivanosti za sve osobe koje će u prostoru škole dolaziti u kontakt s djecom.

21. SIGURNOST ŠKOLSKIH PROSTORA I ZAŠTITA ŠKOLSKIH USTANOVA OD ULASKA NEOVLAŠTENIH OSOBA

MZO i osnivači trebaju procijeniti stupanj sigurnosti učenika te dati jasne upute i podršku školskim ustanovama u zaštiti učenika i sprečavanju neovlaštenog ulaska stranih osoba u prostore odgojno-obrazovnih ustanova.

Upozoravamo na nužnost zaštite djece i prostora odgojno-obrazovnih ustanova od pojedinaca, koji ne prežu od neovlaštenog ulaženja u škole i ometanja nastave, izravnog uvlačenja učenika u političku propagandu, iskorištavanje djece za vlastitu političku promociju i svoje političke ciljeve.

Odgojno-obrazovne ustanove trebale bi pronaći model legitimiranja i praćenja kretanja svih osoba koje ulaze u odgojno-obrazovnu ustanovu u cilju zaštite sigurnosti.

22. PRIJEVOZ DJECE U VRTIĆ I ŠKOLU

Preporučujemo da:

- jedinice lokalne samouprave osiguraju organizirani prijevoz djece obveznika predškole, osobito u manjim mjestima i na otocima;
- se u okolnostima posebnih i otežanih prometnih uvjeta, radi veće sigurnosti učenika, osigura besplatan prijevoz učenicima osnovnih škola bez obzira na udaljenost;
- se razmotri mogućnost financiranja školskog prijevoza i za učenike srednjih škola, budući da visoki troškovi prijevoza učenika mogu biti razlog za odustajanje od srednje škole;
- školske ustanove, radi zaštite prava djece u školskom prijevozu, upoznaju prijevoznike i vozače s *Protokolom o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima* te da dogovore protokole postupanja u situacijama kad pojedini učenici nasilnim ili drugim neprimjerenim ponašanjem ugrožavaju druge i otežavaju vožnju.

Podsjećamo djelatnike škola na nužnost prijave svih prijevoznika koji ne poštuju *Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati autobusi kojima se organizirano prevoze djeca* i koji svojim vozilima ili osobljem na bilo koji način mogu ugroziti sigurnost djece.

Podsjećamo i na dužnost škole da pri sklapanju ugovora s prijevoznikom uvjetuje provjeru prethodne osuđivanosti vozača.

Bilo bi poželjno da se na prvom roditeljskom sastanku roditelje i osobe kojima su djeca povjerena upozori i na obvezu sigurnog prijevoza djece, uključujući korištenje autosjedalica,

vezivanje sigurnosnim pojasom u osobnim automobilima, siguran prijevoz biciklima te ponašanje tijekom ulaska, vožnje i izlaska djece iz autobusa.

23. OSPOSOBLJAVANJE DJECE ZA UPRAVLJANJE BIKIKLOM

Djeca biciklisti su najranjivija skupina u prometu, stoga, radi njihove zaštite preporučujemo suradnju svih subjekata koji financiraju, provode i surađuju u provedbi *Programa za osposobljavanje za upravljanje biciklom*.

Preporučujemo da se u osnovnim školama i u ustanovama koje provode odgoj i obrazovanje djece i mladih i/ili organiziraju slobodno vrijeme djece i mladih osiguraju uvjeti za provođenje ovog Programa te da se učenike koji voze bicikle potakne na uključivanje u Program.

Preporučujemo da sve odgojno-obrazovne ustanove čim prije obavijestite o ovim preporukama i da svojim zalaganjem pripomognete njihovu ostvarivanju u praksi. Ljubazno molimo da nas, sukladno članku 12. *Zakona o pravobranitelju za djecu* obavijestite o vašim postupanjima glede dostavljenih preporuka. Nadamo se da će ove preporuke pridonijeti višoj razini zaštite prava i interesa djece u okviru odgojno-obrazovnog sustava.

S poštovanjem,

PRAVOBRANITELJICA ZA DJECU

Helenca Pirnat Dragičević, dipl. iur.